

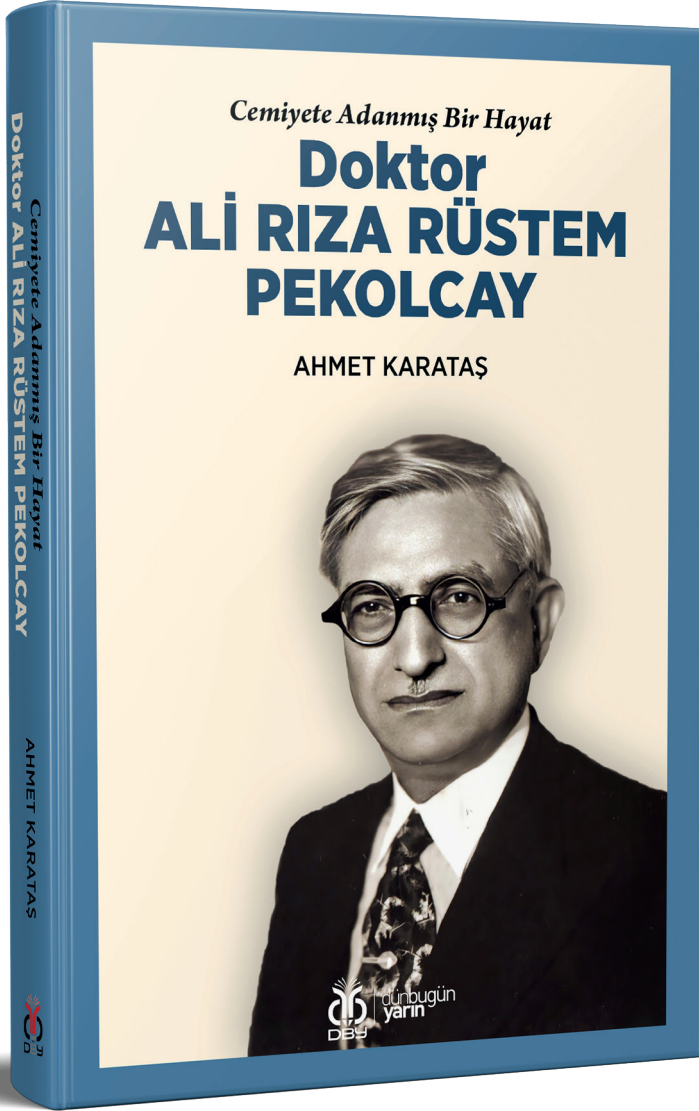
Cemiyete Adanmış Bir Hayat

Doktor ALİ RIZA RÜSTEM PEKOLCAY

AHMET KARATAŞ

dünbugün
yarın

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2025, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 458

Araştırma-İnceleme: 44

ISBN 978-625-5905-26-0

Sertifika No: 52315

Birinci Basım: İstanbul, 2025

Yazar: Ahmet Karataş

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Mizanpaj/Kapak Uygulama:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Birlik Fotokopi Baskı Ozalit ve Gıda San. Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 52846)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Karataş, Ahmet

Cemiyete Adanmış Bir Hayat: Doktor Ali Rıza Rüstem Pekolcay

Yazar: Ahmet Karataş (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2025.

324 s. ; 13,5 x 21,0 cm (DBY Yayınları ; No. 458) ____

ISBN 978-625-5905-26-0

1- Biyografi 2- Tarih 3- Halk Sağlığı Metinleri

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

İçindekiler

Ön Söz	15
I. HAYAT HİKÂYESİ	19
1) Âilesi	19
2) Hayatı	22
3) Vefâtı	31
4) Sicill-i Ta‘lîm Evrâkına Göre Rıza Rüstem Bey	36
II. ŞAHSİYETİ	39
1) Seciyesi	39
2) Örnek Bir Âile Reîsi Oluşu	41
3) Hastalarla Münâsebeti	50
4) Kamuoyunu İlgilendiren Haksızlıklara Karşı Tavrı	56
a) İshak Sükûti Bey İçin Toplanan Paranın Âkıbeti	57
b) Doktorlara Yapılan İthâmlar	61
III. MESLEKÎ VE İCTİMÂÎ ÇALIŞMALARI	69
IV. BASINA VERDİĞİ REKLAM VE İLÂNLAR	81

V. ESERLERİ	91
1) <i>Hekim</i> Gazetesindeki Yazı Serisi.....	93
2) <i>Muhtasar Hıfzıssıhha</i> İsimli Eseri.....	103
VI. SONUÇ	111
VII. METİN NEŞRİ	115
1) <i>Hekim</i> Gazetesindeki Yazıları	117
<i>Kısm-ı Fennî</i>	117
Muhterem Meslekdaşlarımdan Bir Ricâ	117
Levzetânın Hâl-i Tabîîsi Hakkında Mütâlaa-i Umûmiyye..	120
Ta‘rîf.....	120
Teşrîh-i Levzetân.....	121
Levze-i Hanekiyyeler	121
Teşrîh-i Levze-i Lisânî	123
Teşrîh-i Levze-i Luşka [de Luschka]	123
Nesc-i Levze.....	124
Fizyoloji-i Levzetân.....	125
<i>Hıfzıssıhhat Kısmı</i>	132
Ahâlîye Hıfzıssıhha Dersleri: İlk Söz.....	132
Birinci Ders: Hıfzıssıhhanın Ta‘rîf ve Ehemmiyeti	135
İkinci Ders: Hastalık Tohumları (Mikrop).....	138
Üçüncü Ders: İnsanların Mikroplarla Muhârebesi.....	141
Dördüncü Ders: İçeceklerimiz (Meşrûbât)	146
Beşinci Ders: Su Bahsinden Mâ Ba‘d.....	151
Altıncı Ders: Su Bahsinden Mâ Ba‘d.....	154
Yedinci Ders: Su Bahsinden Mâ Ba‘d.....	157
Sekizinci Ders: Meşrûbât (Su Bahsinden Mâ Ba‘d).....	160
Dokuzuncu Ders: Meşrûbât Bahsinden Mâ Ba‘d	165
Onuncu Ders: Meşrûbât Bahsinden.....	168
On Birinci Ders: Meşrûbât Bahsinden.....	171
On İkinci Ders: Meşrûbât Bahsinden	174

2) <i>Muhtasar Hıfzıssıhha</i>	179
Mukaddime.....	179
[Birinci Bahis]	181
Hıfzıssıhhanın Ta‘rîfî.....	181
Hava-yı Nesîmî ve Teneffüs	182
Mahsûr Hava	184
Tecdîd-i Hava	184
Su.....	185
Suların Envâr:	186
Birikinti Sular	186
Göl Suları	186
Deniz Suları	186
Dere, ırmak, nehir suları	186
Sahrınç Suyu.....	187
Kuyu Suları	188
Menba‘ Suları.....	188
Saf Su.....	189
Fenâ Suyun Sıhhate Te’sîri.....	189
Fenâ Suların Tasfiyesi	189
Meşrûbât-ı Sâire	191
Şerbetler.....	191
Gazoz	191
Kahve.....	192
Çay	192
Kakao.....	193
Müskirât.....	193
Şıra.....	195
Ağdiye (Yemekler)	195
Ağdiye-i Hayvâniyye	197
Et.....	197
Balıklar	199
Süt.....	200

Yumurta	201
Ağdiye-i Nebâtiyye.....	202
Hubûbât	202
Sebzeler	204
Meyveler.....	206
Efâvîh.....	207
Efhâ	207
Şeker.....	207
Pekmez.....	207
Cihâz-ı Hazmî ve Hazm	207
Cihâz-ı Hazmî.....	208
Cihâz-ı Hazmî Mûte‘allıkâtı	209
Tükürük Bezleri	209
Usâre-i Mideviyye Bezleri	209
Karaciğer	209
Pankreas Bezi	210
İnce Bağırsaklarda Bezler.....	210
Hazm.....	210
Taâm Zamanları	213
Melbûsât (Esvâb)	216
Mesâkin (İkâmetgâhlar).....	220
Arâzî İntihâbı	221
İnşaat	222
Duvarlar	222
Tavanlar ve Döşemeler	223
Hânenin Mobilyası	224
Hânelerin Taksimât-ı Dâhiliyyesi.....	224
Yatak Odaları	224
Tuvalet Odası.....	225
Mütâlaa Odası.....	225
Sandık Odaları.....	225
Koridor.....	226

Oturma Odası	226
Yemek Odası.....	227
Matbah.....	229
Kiler.....	230
Helâlar.....	230
Lağımalar	232
1) Çukurlar	233
2) Kapalı Lağımalar	233
3) Ana Lağımları.....	234
Bulaşık Çukurları	234
Müzahrefât (Süprüntü).....	235
Teshîn.....	236
Ocaklar.....	237
Mangallar	238
Sobalar	239
Saç Sobalar	240
Dökme Sobalar.....	240
Çini Sobalar	240
Gaz Sobaları.....	241
Hava Gazı Sobaları.....	241
Kaloriferler.....	241
Sıcak Havalı Kaloriferler.....	242
Buharlı Kalorifer	242
Sıcak Sulu Kalorifer	242
Tenvîr	243
Çıralar	243
Yağlar	244
Yağ Mumları.....	244
İspermeçet Mumları.....	244
Petrol	245
Hava Gazı.....	245
Asetilen Gazı	246

Elektrik	247
Mesâkinin Tenvîri ve Vesâit-i Tenvîriyye İntihâbı	247
İkinci Bahis	249
Mikrop (Hastalık Tohumları)	249
Mikropların Envâi	251
Mücâdele-i Hayât	253
Muzâdd-ı Taaffün (Mikropların İtlâfı Çâreleri)	256
Asit Borik	256
Asit Fenik	256
Süblime	257
Göz Taşı	257
Kireç	257
Lokman Rûhu	258
İspirto	258
Kolonya	258
Otoklav ve Etüvler	258
Emrâz (Hastalıklar)	260
Emrâzın Taksîmi	260
Emrâz-ı Hâdde	260
Emrâz-ı Müzmine	261
Emrâz-ı Sâriyye	261
Humma-yı Şibh-i Tifo	261
Kolera	262
Züsantarya (Kanlı Basur)	262
Lekeli Tifo	263
Vebâ	263
Kızıl, Kızamık, Suçiçeği	264
Çiçek Aşısı	265
Boğmaca Öksürüğü	266
Kuş Palazı	266
Yılcancık	266
Loğusa Hummâsı	267

Beyin ve Murdar İlik Zarlarının İltihâb-ı	
Müstevlisi	267
Kuduz	267
Verem	268
Emrâz-ı Sâriyyeye Zeyl	269
Şarbon (Çoban Çıbanı)	269
Tetanoz (Kazıklı Humma)	270
Tathîrât-ı Tıbbiyye	270
Emrâz-ı Tenâsüliyye (Zühreviyye)	272
Bel Soğukluğu	272
Frengi	273
Sıtma ve Bataklıklar	274
Âdât	277
Tütün	277
Tenbâkû	278
Enfiye	278
Esrâr	279
Afyon	279
İstimnâ Bi'l-yed	280
Üçüncü Bahis	282
Tekayyüdât-ı Bedeniyye	282
Riyâzet-i Bedeniyye (İdmân)	282
A'zâ-yı Bedeniyyenin Hıfzıssıhhası	284
Cildin Hıfzıssıhhası	285
Umûmî Yıkanmak (Gusl-ı Beden)	285
Sıcak Banyolar	285
Ilık Banyolar	286
Soğuk Banyolar	286
Duş	286
Banyoların Şerâiti	286
Ağzın Hıfzıssıhhası	287
Burnun Hıfzıssıhhası	287

Gözün Hıfzıssıhhası.....	288
Kulağın Hıfzıssıhhası	289
Saçların Hıfzıssıhhası	289

VIII. KAYNAKLAR.....	291
-----------------------------	------------

IX. FOTOĞRAFLAR VE BELGELER	297
--	------------

X. MUHTASAR HIFZISSIHHA LUGATÇESİ	311
--	------------

Ön Söz

Ali Rıza Rüstem Pekolcay XX. asrın ilk yarısında İstanbul'un, bilhassa Fatih'in adından söz ettiren hekim, muallim ve münevverlerindendir. 1914'ten itibaren yirmi altı yıl boyunca bir yandan kulak burun boğaz, dâhiliye ve çocuk doktoru olarak muâyenehânesinde hastalarını tedâvi ederken bir yandan da İstanbul'un çeşitli mekteplerinde hıfzıssıhha derslerine girmiş, ayrıca o mekteplerin doktorluğunu yapmıştır.

Ali Rıza Rüstem Bey'in pek çok vasfı onun hayatını ve eserlerini akademik ölçüler çerçevesinde ele almak için kâfi bir zaruretti. Bu vasıflarının başında Himâye-i Etfâl ve Hilâl-ı Ahmer Cemiyetlerinde hayatını tehlikeye atacak kadar fedâkârca çalışması, meslektaşlarının hukukunu muhâfaza ve müdâfaa için uzun yıllar Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti ile Etibba Odası'nda canla başla mücâdele etmesi gelmektedir. Fakat beni onunla ilgili çalışmaya sevkeden esas âmil Türkiye'nin ilk kadın filologlarından, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nün ilk hoca neslinden ve Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslâm Edebiyatı Anabilim Dalı'nın kurucusu hocamız Doç. Dr. Ayşe Neclâ Pekolcay'ın (1925-2008) babası olmasıdır.

1996-1997 eğitim öğretim yılında lisans 1. sınıf öğrencisiyken Türk Dili dersimizi Neclâ Pekolcay Hocamızdan aldık. 2000-2001’de ise yüksek lisans derslerimize girdi. Biz bir grup arkadaş onun son talebesi olduk. Hocamızın sözleşmesi o eğitim sezonunun sonunda yenilenmedi. Mezunu olduğum Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ne araştırma görevlisi olarak alınmamda Neclâ Pekolcay Hocamızın Türk İslâm Edebiyatı Anabilim Dalı’nın o dönemki öğretim üyeleri Prof. Dr. Hasan Aksoy ve Prof. Dr. Mustafa Uzun Hocalarımıza beni tavsiye etmesinin tesiri büyüktür.

Fakültede derslere girmeye başladıktan sonra her yıl Türk İslâm Edebiyatı dersinde bir haftayı mutlaka Neclâ Pekolcay’a ayırır, onu öğrencilerime teferruatlı bir şekilde anlatır, onların da bu kıymetli hocamızı tanımalarını sağlamaya gayret ederim.

Bu sene (2025) yüksek lisans derslerimde öğrencilerim Abdülhakim Efe, Rümeyya Aksu ve Sevde Beşir’den Neclâ Pekolcay’ı çeşitli yönleriyle çalışmalarını istedim. Onları teşvik etmek maksadıyla ben de onlarla birlikte çalışmaya karar verdim ve araştırma konusu olarak Hocamızın babası Ali Rıza Rüstem Pekolcay’ı belirledim. Esâsen başka çalışmalarım için eski harfli mecmua ve gazeteleri incelerken Rıza Rüstem Bey’in Trabzon merkezli *Hekim* Gazetesinde çıkan yazı dizisine denk gelmiş ve gazetenin o sayılarını temin etmiştim. Bunun yanı sıra zaman zaman karşılaştığım bazı belgeleri dosyama kaydetmiştim. Neclâ Hocamızın *Geçtim Dünya Üzerinden* isimli hâtıratında yer yer babasından bahsettiğini de biliyordum. Elimdeki malzemeden hareketle kısa bir makale yazabileceğimi düşünerek çalışmaya koyuldum. Fakat kâh Hocamızın hâtıratındaki bir kelime, kâh yazı dizisindeki bir tabir beni başka malumâta götürdü, bir bilgi diğer bir bilgiyi tetikledi; dolayısıyla kendimi kütüphanelerdeki gazete ve dergi arşivlerinde aylarca sürececek yoğun bir mesânin içinde buldum. Bu araştırmalar neticesinde elde ettiklerimi

yazıya geçirdiğimde çalışmamın mufassal bir makaleyi bile aş-
tığını, kitap seviyesine ulaştığını gördüm. Rıza Rüstem Bey’in hıfzıssıhha derslerine girdiği Dârü’l-hilâfeti’l-aliyye Medresesi talebesi için hazırladığı fakat aslında her kesimden ve her yaş-
tan insana hitap eden *Muhtasar Hıfzıssıhha* başlıklı eserine ev-
veleminde kısaca değinip geçmiştim. Araştırmalarım kitaba dö-
nüşecek hacme ulaşınca bu eseri dışarıda bırakmaya gönlüm
râzı olmadı, onu da çalışmama dâhil ederek kitabı zenginleştirdim. Netice itibâriyle, öğrencilerimi araştırmalarında yalnız bırakmamak gâyesiyle çıktığım yoldan elimde akademik bir ki-
tapla dönmüş oldum.

Çalışmamı tamamladığımda Neclâ Pekolcay’ın ahlâkı, se-
ciyesi, şahsiyeti, hâdiseleri değerlendirme biçimi, haksızlık-
lara karşı takındığı cesur ve tutarlı tavrı, sıhhat ve iktisâdı esas
alan hayat tarzı bakımından bazı kaynaklarda hadis, bazılarında
kelâm-ı kibâr olarak geçen “*el-Veledü sırvu/ sırru ebîhi*” (Ço-
cuk, babasının eseri/ onun sırrıdır) ifâdesinin vücut bulmuş hâli
olduğunu fark ettim.

Binâenaleyh, çalışmamı Neclâ Pekolcay Hocamıza ithâf et-
mekle pek mukaddes bir şükran vazifesini yerine getirmenin hu-
zur ve sevincini yaşıyorum.

Bu kitap ana hatlarıyla iki kısma ayrılmaktadır. İlk kısımda
Dr. Ali Rıza Rüstem Bey’in âilesi, hayatı, şahsiyeti, meslekî ve
ictimâî çalışmaları, ürettiği ilaçların ve muâyenehânesinin basın-
daki reklamları, *Hekim* Gazetesindeki yazıları ile *Muhtasar Hıf-
zıssıhha* adlı eseri hakkındaki malumât yer almaktadır. İkinci kı-
sım ise söz konusu metinlerin neşrinden oluşmaktadır.

Fakültedeki mesaim sebebiyle benim yerime İstanbul Ta-
bip Odası’na gidip orada Rıza Rüstem Bey’in izini süren, ona
dâir herhangi bir dosya, evrâk, kitap olmadığını tespit ederek ak-
lımın orada kalmamasını sağlayan sevgili Abdülhakim Efe’ye

ve ihtiyaç duyduğum bir gazeteyi Konya Mevlânâ Enstitüsü Kütüphanesi'nden tedârik etmek suretiyle beni bir meraktan kurtaran değerli Rûmeysa Aksu'ya teşekkür ediyorum.

Çalışmamı kitaba dönüştürme kararımın ardından kendisiyle istişârelerde bulunduğum Prof. Dr. Meliha Yıldırım Sarıkaya Hocam kıymetli fikirleriyle katkıda bulunmanın ötesinde Neclâ Hocamızın bir kurban kesimi esnasında çekilmiş fotoğraflarını verme lütfunda da bulundu. Hocama nihâyetsiz şükranlarımı arz ediyorum.

Neclâ Pekolcay'ın hâtıratını neşre hazırlayan saygıdeğer F. Hilâl Ferşatoğlu Hanım hem çalışmamın bir kısmını neşir öncesi okuma nezâketi gösterdi, hem de burada kullandığım bazı fotoğrafları tereddütsüz takdim etti. Kendisine candan teşekkür ediyorum. Kezâ Hocamızla ilgili yüksek lisans tezi hazırlayan Fatma Er Yörük'e de elindeki iki fotoğrafı paylaştığı için teşekkürlerimi sunuyorum.

Son teşekkürüm akademik hayatım boyunca kendisinden güç ve destek aldığım, bütün çalışmalarında olduğu gibi bu kitabın da ilk okuyucusu değerli eşim Esra ile ona ayırmam gereken vakitleri bilgisayar başında geçirdiğim oğlumuz Ahmet İhsan'adır.

Ahmet Karataş

Ataşehir/ İstanbul, Eylül 2025

VIII

Kaynaklar

- “1938 Senesi Birinci Umumî Heyeti Toplantısı”, *Üçüncü Mıntaka Etibba Odası Gazetesi*, sy. 19 (Birinci Kânûn 1938), s. 10-17.
- “1938 Senesi İkinci Umumî Hey'et Toplantısı Zaptı”, *Üçüncü Mıntaka Etibba Odası Gazetesi*, sy. 20 (Mart 1939), s. 6-27.
- “Bedava Doktor”, *Haber: Akşam Postası*, 13 Mart 1939, s. 3.
- “Bir Muallimin Vefâtı”, *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1940, s. 5.
- “Cemiyetler”, *Poliklinik*, sy. 52 (Birinci Teşrîn 1937), s. 118.
- “Çocuk Bakımı”, *Son Posta*, 26 Şubat 1937, s. 4.
- “Doktor Rıza Rüstem Müstahzarâtı”, *Yeni Şark*, 27 Ağustos 1922, s. 4.
- “Doktorlar”, *Üçüncü Mıntaka Etibba Odası Gazetesi*, sy. 8-11 (Haziran-Eylül 1935), s. 106-122.
- “Dr. Rıza Rüstem Pekolcay”, *Poliklinik*, sy. 84 (Haziran 1940), s. 370.
- “Etibbâ Muhâdenet Cemiyetinde Düñki Hey'et-i Umûmiye İctimâında Birçok Mesâil Müzâkere Edilmiştir”, *Yeni Ses*, 25 Eylül 1926, s. 3.
- “Etibba Odası İntihabı”, *Cumhuriyet*, 27 Birinci Teşrîn 1937, s. 2.
- “Etibba Odası İntihabı”, *Poliklinik*, nr. 53 (İkinci Teşrîn 1937), s. 146.
- “Etibba Muhâdenet Cemiyeti”, *Poliklinik* (İlâve), sy. 6-18 (Birinci Kânûn 1934), s. 183.
- “Etibba Odası Heyeti Seçimi”, *Poliklinik*, sy. 5-29 (İkinci Teşrîn 1935), s. 152-153.
- “Etibba Odası Umumî Heyeti Toplantısı”, *Poliklinik*, sy. 67 (İkinci Kânûn 1939), s. 221-226.

- “Etibbâ Odasında Sekiz Yılda Neler Yapıldı?”, *Kurun Gazetesi*, 10 Ekim 1937, s. 8.
- “Fakir Okuyucularımız Meşhur Doktorlarımızın Bedava Muayene Günlerini Öğrenmek İstiyor”, *Haber: Akşam Postası*, 14 Haziran 1939, s. 14.
- “Fırkanın İkinci Müntehib Namzetleri”, *Akşam Postası*, 15 İkinci Kânûn 1935, s. 5.
- “Gözünüzü Açınız!”, *Tasvîr-i Efkâr*, 19 Ağustos 1919, s. 2.
- “Himâye-i Etfâl’in Teşekkürü”, *Cumhuriyet*, 26 Şubat 1931, s. 2.
- “İkinci Seçiciler Listesi”, *Cumhuriyet*, 19 İkinci Kânûn 1935, s. 5.
- “İshak Sükûti Bey’in Bekâyâ-yı İzâmına Dâir”, *Yeni Gazete*, 30 Zilkade 1326/24 Aralık 1908, s. 4.
- “İstanbul Nezlesi Sıhhiye Müdüriyeti’nin Beyânnâmesi”, *Anadolu’da Yenigün*, 28 Kânûn-ı Evvel 1335, s. 2.
- “Kongreler: Etibba Odası Umumî Heyeti Toplantısı”, *Poliklinik*, sy. 67 (İkinci Kânûn 1939), s. 221-226.
- “Müntehibi Sani Seçimi Bu Sabah Her Yerde Başlıyor”, *Yeni Sabah*, 15 Mart 1939, s. 4.
- “Müntehibisani Namzedlerinin İsimlerinin Devamını Neşrediyoruz”, *Akşam*, 15 Mart 1939, s. 9.
- “Oda Kütüphanesinin Üç Aylık Faaliyet Hülâsası: 23.4.1939-23.7.1939”, *Üçüncü Mıntaka Etibba Odası Gazetesi*, sy. 22 (Eylül 1939), s. 79.
- “Ölenler”, *Dirim: Aylık Tıp Gazetesi*, sy. 7-8 (Temmuz-Ağustos 1940), s. 154.
- “Ölüm: Üçüncü Mıntaka Etibba Odasından”, *Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1940, s. 4.
- “Ölüm: Üçüncü Mıntaka Etibba Odasından”, *Tan*, 22 Mayıs 1940, s. 6.
- “Ölüm: Üçüncü Mıntaka Etibba Odasından”, *Tasvîr-i Efkâr*, 22 Mayıs 1940, s. 8.
- “Ölüm: Üçüncü Mıntaka Etibba Odasından”, *Yeni Sabah*, 22 Mayıs 1940, s. 6.
- “Ölüm”, *Akşam*, 22 Mayıs 1940, s. 4.
- “Rıza Rüstem Vefat Etti”, *Vakit*, 23 Mayıs 1940, s. 2.

- “Seçim Bu Sabah Her Tarafa Başlıyor”, *Tan*, 15 Mart 1939, s. 6.
- “Sekiz Kazanın Müntehibisaneleri”, *İkdam*, 15 Mart 1939, s. 5.
- “Termin Çavdar’ın Neclâ Hoca ile İlgili Hâtıraları”, *İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu* (ed. Yalçın Yaman), İstanbul: Sütun Yayınları, 2012, s. 625-628.
- “Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti Kongresi”, *Poliklinik*, sy. 79 (İkinci Kânûn 1940), s. 207-209.
- “Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti”, *Poliklinik*, sy. 76 (Birinci Teşrîn 1939), s. 106-107.
- “Türk Tıp Ansiklopedisi”, *Poliklinik*, sy. 2-38 (Ağustos 1936), s. 57.
- “Üçüncü Mıntaka Etibba Odası Toplantısı”, *Poliklinik*, sy. 61 (Temmuz 1938), s. 26-30.
- “Üçüncü Mıntaka Etibba Odası Umumî Heyet Toplantısı”, *Poliklinik*, sy. 73 (Temmuz 1939), s. 22-25.
- “Üçüncü Mıntaka Etibba Odası ve Türkiye Tıp Encümeni Kütüphanesi”, *Poliklinik*, sy. 74 (Ağustos 1939), s. 55.
- “Üçüncü Mıntaka Etibba Odası ve Türkiye Tıp Encümeni Kütüphanesi”, *Poliklinik*, sy. 11-47 (Mayıs 1937), s. 333-334.
- “Üçüncü Mıntaka Etibba Odası ve Türkiye Tıp Encümeni Kütüphanesi”, *Poliklinik*, sy. 89 (İkinci Teşrîn 1940), s. 174.
- “Vefatlar: Dr. Kâzım Esad Alkan”, *Poliklinik*, sy. 70 (Nisan 1939), s. 289-290.
- “Yeni Soy Adları”, *Cumhuriyet*, 6 İkinci Kânûn 1935, s. 6.
- “Yeni Soy Adları”, *Poliklinik*, sy. 7-19 (İkinci Kânûn 1935), s. 219.
- Açıkel, Yusuf, “‘Nefsini Bilen Rabbini Bilir’ Hadis mi, Kelâm-ı Kibar mı?”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 5 (1998), s. 173-200.
- Akşam*, 26 Nisan 1937, s. 10.
- Bali, Rıfat N., “*Dikili Apartmanı Olan Doktorlar*”: *Onuncu Yılda Kazanç Vergisi Tartışmaları*, İstanbul: Libra Yayıncılık, 2021.
- BCA, 180-9-0-0 Genel, nr. 221-1102-22-11-13.
- BCA, 180-9-0-0/Genel, nr. 200-990-29.
- BCA, 180-9-0-0/Genel, nr. 217-1080-22.

- BCA, 180-9-0-0/Genel, nr. 217-1081-23.
- BCA, 180-9-0-0/Genel, nr. 221-1102-22-11-13.
- Beydilli, Kemal, “Paris Anlaşması”, *DİA*, İstanbul: TDV Yayınları, 2007, XXXIV, 169-172.
- BOA, Mf.İbt., nr. 00510-27.
- Bonneval, René, *Nouveau Guide Pratique de Technique Microscopique Appliquée a l’Histologie et a l’Embryogénie Suivie d’un Formulaire Indiquant la Composition des Réactifs Employés en Anatomie Microscopique*, Paris: A. Maloine, 1890.
- Castex, André, *Maladies Du Larynx, Du Nez et Des Oreilles*, Paris: Librairie-B. Bailliére et Fils, 1903.
- Ceride-i İlmîyye*, sy. 15 (1333), s. 136.
- Ceride-i İlmîyye*, sy. 33 (1335), s. 964-965.
- Çulfaz, Mustafa, *Anadolu’nun İlk Tıp Gazetelerinden Hekim*, Trabzon: Serander Yayınları-Trabzon Tabip Odası, 2007.
- Dârü’l-hilâfeti’l-aliyye Medresesi: Ders Programlarıyla Müderrisîn Kadrosu ve Medâris Kanunu ve Nizâmnâmesi*, İstanbul: Evkâf-ı İslâmiye Matbaası, 1338-1340.
- Er, Fatma, *Neclâ Pekolcay: Hayatı Eserleri ve İslâmî Türk Edebiyatı Çalışmalarındaki Yeri*, yüksek lisans tezi, 2008, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erden, Fethi, *Türk Hekimleri Biyografisi*, İstanbul: Çituri Biraderler Basımevi, 1948.
- Eser-i Merhûm Ziyâ Paşa: Tercî’-bend ve Terkîb-bend*, İstanbul: Ahmed Kâmil ve Şerîki Matbaası, 1928.
- Ferşatoğlu, F. Hilâl, “İslâmî Türk Edebiyatını Dokuyan Zarif Hanımeli: Neclâ Pekolcay”, *Diyanet Aylık Dergi*, sy. 331 (Temmuz 2018), s. 42-44.
- Gezgin, S., “Yalnız Apartıman Yapmıyorlarmış”, *Kurun*, 22 Nisan 1935, s. 3.
- Gözcü, Niyazi İsmet, “Üçüncü Mıntaka Etibba Odası İdare Heyetinden Ayrılrken”, *Poliklinik*, sy. 52 (Birinci Teşrîn 1937), s. 115-116.
- Güner, Şükrü, *İstanbul Tabip Odası Kısa Tarihi*, İstanbul: Tabip Odası Yayınları, 2009.

- Gür, Süreya Kadri, “Birinci Tıbbî ve Sıhhî Kitaplar Sergisi: 19-30 Nisan 1935”, *Poliklinik*, sy. 11-23 (Mayıs 1935), s. 317-326.
- Hafız Cemal, “Büyük Hocam Süleyman Numan’a Dair Birkaç Hatıra”, *Poliklinik*, 2-26 (Ağustos 1935), s. 58-59.
- <https://www.kitantik.com/sozluk/tip-tahlil-teshis-dr-m-lutfi-diploma-no-1173-12-haziran-1936-riza-rustem-desidua-reaksiyon-1br9qfwlcme6emb164x> [Erişim Tarihi: 23.04.2024]
- İbrahim Cemâl, *İlm-i Ensâc-ı Tabîyye*, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1310.
- İkdâm*, 20 Kânûn-ı Evvel 1920, s. 4.
- İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şâirleri*, I, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1969.
- İnci*, nr. 12 (Kânûn-ı Sâni 1335/1919), s. nr. yok.
- İnci*, nr. 7 (Şubat 1339/1923), s. nr. yok.
- İstanbul Seririyatı*, nr. 5 (Mayıs 1940), s. 56.
- İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, II. Abdülhamid Fotoğraf Koleksiyonu (NEKYA 779-17/19).
- İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, II. Abdülhamid Fotoğraf Koleksiyonu (NEKYA 90505/6).
- Kanlıdere, Ahmet, “İshak Sükûti”, *DİA*, Ek-1, Ankara: TDV Yayınları, 2020, 648-649.
- Kuşoğlu, M. Zeki, *Osmanlı Kartvizitleri*, İstanbul: Zafer Yayınları, 1996.
- Muhibbî: Bütün Şiirleri* (haz. Kemal Yavuz-Orhan Yavuz), I-II, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2016.
- Noyan, Abdülkadir, *Klinik Açış Dersleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları, 1966.
- Önler, Zafer, *Tarihsel Tıp Metinleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2019.
- Pekolcay, Neclâ, *Geçtim Dünya Üzerinden* (haz. Hilâl Ferşatoğlu-Elvan Şenörler), İstanbul: Timaş Yayınları, 2008.
- Pekolcay, Neclâ, *İslâmî Türk Edebiyatı*, II, İstanbul: İrfan Yayınevi, 1976.
- Pekolcay, Neclâ, *İslâmî Türk Edebiyatı*, III, İstanbul: İslam Medeniyeti Yayınları, 1968.

- Pekolcay, Neclâ, *İslâmî Türk Edebiyatı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1996.
- Rıza Nur, “Merhûm İshak Sükûtî’nin Bakıyye-i İzâmına Dâir”, *Yeni Gazete*, 27 Zilkade 1326/21 Aralık 1908, s. 3-4.
- Rıza Rüstem, *Muhtasar Hıfzıssıhha*, İstanbul: Dârü’l-hilâfeti’l-aliyye-Matbaa-i Âmire, 1333.
- Rıza Tahsin, *Mir’ât-ı Mekteb-i Tıbbiyye*, I-II, İstanbul: Kader Matbaası, 1328.
- Sarıkaya, Makbule, “Türkiye Himaye-i Etfâl Cemiyeti İstanbul Şubesi’nin Faaliyetleri (1917-1935)”, *Atatürk Dergisi*, XI/2 (2022), 51-59.
- Sarıkaya, Meliha Yıldırım, “Bildik Gelenler Geçtiler Gördük Konanlar Göçtüler”, *İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu* (ed. Yalçın Yaman), İstanbul: Sütun Yayınları, 2012, s. 587-601.
- Tercümân-ı Hakikat*, 8 Haziran 1918, s. 2.
- Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti: 1937 Yılı Hatırası*, İstanbul: Çituri Biraderler Matbaası, 1937.
- Unat, Ekrem Kadri- İhsanoğlu, Ekmeleddin- Vural, Suat, *Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2004.
- Üçüncü Mıntaka Etibba Odası Gazetesi*, sy. 18 (Eylül 1938), s. nr. yok.
- Winkelmann, Andreas, “Wilhelm von Waldeyer-Hartz (1836-1921): An Anatomist Who Left His Mark”, *Clinical Anatomy*, sy. XX/3 (2007), s. 231-234.
- Yenigün*, 5 Kânûn-ı Evvel 1919, s. 4.
- Zeren, Zeki, *Latince- Türkçe- Osmanlıca Anatomi Sözlüğü ve Türk Anatomi Terimleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Yayınları (Çelikkilt Matbaası), 1959.

Cemiyete Adanmış Bir Hayat

Doktor ALİ RIZA RÜSTEM PEKOLCAY

Ali Rıza Rüstem Pekolcay XX. asrın ilk yarısında İstanbul'un adından söz ettiren hekim ve muallimlerindendir. Önce 1908'de askerî hekim olarak Erzincan'a gönderilmiş, orada kaldığı yıllar boyunca bütün mesâisini temel sağlık bilgileri ve önleyici sağlık hizmetlerinden mahrum ahâlîye ayırmıştır. 1914'te Ankara'daki 5. Kolordu Hastanesinde görev yaparken hastalardan kapıldığı tifüs kalıcı kalp rahatsızlığına yol açınca emekliye ayrılarak âilesinin yaşadığı Fatih'e yerleşmiştir. Burada açtığı muâyenehânedeki yirmi altı yıl boyunca bir yandan kulak burun boğaz, dâhiliye ve çocuk doktoru olarak hastalarını tedâvi ederken bir yandan da çeşitli mekteplerde hıfzıssıhha derslerine girmiştir.

Rıza Rüstem Bey'in en büyük hususiyetlerinden biri cemiyet adamı olmasıdır. Umûmî Harp, mütâreke ve Millî Mücadele'nin ağır şartları içerisinde Hilâl-ı Ahmer ve Himâye-i Etfâl Cemiyetlerinin Fatih şubelerinde vazifeler üstlenmiş, âilesini ihmâl etme pahasına muhâcirlere, sahipsiz çocuklara, fukâraya yardıma koşmuştur. Kezâ uzun yıllar İstanbul Öğretmenleri Yardım Cemiyeti, Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti ile Üçüncü Mıntaka Etibba Odası'nda azâ, umûmî kâtip ve murâkıp olarak bulunmuş, buralarda meslektaşlarının problemleriyle birebir ilgilenmiştir.

Bu kitap vasıtasıyla Rıza Rüstem Bey'in hayatı, şahsiyeti, meslekî ve ictimâî çalışmaları hakkında bilgi sahibi olacak, Osmanlı imlâsıyla neşredilen eserlerini bugünkü harflerle okuyacaksınız.

